

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Pfv.IV.21.483/2017/5.

A tanács tagjai:

Dr. Baka András a tanács elnöke
Dr. Kovács Zsuzsanna előadó bíró
Dr. Pataki Árpád bíró

A felperes:

A felperes képviselője:

Dr. Kende Péter Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Kende Péter ügyvéd)

Az alperes:

alperes neve

Az alperes képviselője:

Dr. Laskovics Árpád jogtanácsos

A per tárgya:

Személyiségi jog megsértése

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél:

A felperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

Fővárosi Ítéltábla 17.Pf.20.755/2016/4-II.

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Fővárosi Törvényszék 10.P.21.723/2015/23.

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezi és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

A felek a másodfokú és felülvizsgálati eljárási költségeiket maguk viselik.

A le nem rótt, összesen 400.000 (négy százezer) forint másodfokú és 500.000 (öt százezer) forint felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felülvizsgálati kérelem elbírálása szempontjából releváns tényállás szerint az alperes 2012. június 5. napján 6 óra 15 perckor kivonult a felperes állandó lakóhelyére, az épület előtt megkülönböztető fény- és hangjelzést alkalmazott. A felperest - aki magas rangú rendőrtiszt volt, főosztályvezetői beosztásából a per tárgyát képező események előtt néhány nappal mentették fel - volt parancsnoka mobiltelefonon szólította fel az ingatlan elhagyására. A felperes félmeztelenül, feltartott kézzel, papucsban hagyta el az ingatlant, közölte, hogy az önvédelmi fegyvere a házban van, fegyvertelen. Kiment a ház elé, ahol az alperes kommandósai a ruházatát átvizsgálták, testi kényszer előzetes alkalmazása nélkül a kezeit hátrabilincseltek, majd beültették egy kisbuszba. Az alperes 6 óra 25 perckor a felperest panasz- és sérülésmentesen átadta a Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ) Polgári Titkos Szolgálat Védelmi Igazgatóság kiemelt főreferensének.
- [2] Az alperes Műveleti Igazgatósága I. Műveleti Osztályának az előállítás végrehajtásáról, kényszerítőeszköz alkalmazásáról szóló jelentése szerint 2012. június 5. napján 6 óra 15 perckor a felperes igazoltatása, továbbá, mint bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személy előállítása, és, mint személyi szabadságában korlátozott személy átvizsgálása történt meg. Kényszerítőeszközként a lakás előtt önkárosítás és szökés megakadályozása érdekében 6 óra 15 perctől 6 óra 25 percig bilincset alkalmaztak. A jelentés szerint a felperes ellen a Központi Nyomozó Főügyészség folytat büntetőeljárást a Btk. 250. § (2) bekezdés a) pontjába ütköző vesztegetés büntette miatt. A felperes a rendőrség hivatásos állományú tagja, lőfegyverrel rendelkezhet, valamint a bűncselekmény tárgyi súlya miatt vált szükségessé az alperes által történő előállítás.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [3] A felperes keresetében kérte megállapítani, hogy az alperes vele szembeni fellépése jogellenes volt és az alperes jogtalan megbilincselésével megsértette a becsületét és az emberi méltóságát, kérte az alperes kötelezését 5.000.000 forint nem vagyoni kártérítés és kamatainak megfizetésére. Kereseti álláspontja szerint az alperes a bilincs használatával megsértette a szükségesség, arányosság és fokozatosság elvét, mert az intézkedésnek nem szegült ellen. Az intézkedések első fokozatának, a testi kényszernek is feltétele a rendőri intézkedéssel szembeni ellenszegülés. Az alperes vele szemben a testi kényszer mellőzésével azonnal a kényszerintézkedések második fokozatát, a megbilincselést alkalmazta. A jogosulatlan bilincshasználat pszichés traumát okozott számára. Az alperes szükségtelen intézkedése az azt végignéző szomszédok, ismerősök számára azt sugallta, hogy a felperes veszélyes bűnöző, ennek következtében társadalmi kapcsolatai is beszűkültek.

- [4] Az alperes a kereset elutasítását indítványozta. Álláspontja szerint a tevékenységére irányadó jogszabály biztosítja a bilincs megelőző jelleggel történő alkalmazását is. Az alperes rendelkezésére álló adatok indokolták az eljárás során a felperes megbilincselését, a felperes löfegyverrel rendelkező hivatásos állományú rendőr, aki ismeri az intézkedés taktikai elemeit és a felperest korrupciós jellegű bűncselekmény elkövetésével gyanúsították. A bilincs alkalmazására egyediesített mérlegelés alapján került sor, figyelemmel az intézkedő rendőrök testi épségének, életének védelmére is. Az intézkedés során az alperes közigazgatási jogkörben járt el, a felperes a rendőri intézkedés ellen panaszt nem tett, a rendes jogorvoslat kimerítésének hiányában a Ptk. 349. §-ban foglalt speciális feltétel hiányzik.

Az első- és másodfokú ítélet

- [5] Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy az alperes a felperes személyhez fűződő jogát, ezen belül emberi méltóságát megsértette, amikor 2012. június 5. napján előállítása során vele szemben indokolatlanul bilincs kényszerítőeszközt alkalmazott. Kötelezte az alperest, hogy tizenöt napon belül fizessen meg a felperesnek 400.000 forintot és annak 2012. június 5-től járó törvényes mértékű kamatát, ezt meghaladóan a keresetet elutasította és rendelkezett az első- és másodfokú perköltség viseléséről.
- [6] Az elsőfokú bíróság a Ptk. 75. § (1) bekezdése és 76. §-a alapján, valamint az alperes tevékenységére irányadó, a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) 15., 16., 47. és 48. §-ai, valamint a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX.22.) BM rendelet (a továbbiakban: BM rendelet) 41. § (1) és (2) bekezdései alapján vizsgálta, hogy az alperes részéről történt intézkedés és az ennek során alkalmazott kényszerintézkedés jogsértő volt-e. Rögzítette, hogy az irányadó jogszabályi rendelkezések a kényszerítőeszközök alkalmazását az érintett személy által elkövetett cselekményhez, az általa tanúsított magatartáshoz kötik, e rendelkezéseket egyediesítve kell alkalmazni, mérlegelve az eset összes körülményeit. Önmagában az előállítás a jogszabályban írt egyéb feltételek hiányában nem indok a bilincs használatára. A felperes fegyvertelenül jött ki a házból, mindvégig együttműködő volt, az intézkedéssel szemben nem tanúsított ellenállást, önvédelmi fegyverének hollétét közölte. Nem merült fel olyan adat, ami a felperes szökésére, önkárosítására, vagy egyéb olyan jogszabályi feltételre utalt volna, amely a bilincselést szükségesség tette. Önmagában az, hogy együttműködő magatartás fennállása esetén is bármikor előfordulhat veszélyeztető cselekmény, nem ad alapot a kényszerítőeszköz alkalmazására. Az indokolatlan bilincselés, mint a szükségesség és fokozatosság elvének megsértésével alkalmazott kényszerintézkedés sértette a

felperes emberi méltóságát, nem jelentette ugyanakkor a becsület megsértését. Minderre tekintettel az elsőfokú bíróság a bilincs indokolatlan alkalmazása miatt a Ptk. 84. § (1) bekezdés a) pontja alapján megállapította a felperes Ptk. 76. §-ban védett személyiségi jogának a megsértését.

- [7] Az elsőfokú bíróság a tanúvallomások alapján bizonyítottanak fogadta el a felperesnek azt az állítását, hogy a bilincselés negatívan hatott a felperes emberi, társadalmi kapcsolataira. Az esemény után a történtek szóbeszéd tárgyát képezték, a felperes ismerőseinek többsége tartózkodóvá vált vele szemben, társadalmi kapcsolatai beszűkültek. Az elsőfokú bíróság értékelte azt is, hogy a felperest a nyilvános utcán történő megbilincselés megviselte, de figyelemmel volt arra is, hogy a kényszerintézkedés rövid ideig tartott. Mindezeket mérlegelve az elsőfokú bíróság - tartalmilag a Ptk. 84. § (1) bekezdés e) pontja szerint alkalmazandó Ptk. 339. § (1) bekezdése és 355. § (4) bekezdése alapján - figyelemmel a káresemény idején fennálló ár- és értékviszonyokra 400.000 forint nem vagyoni kártérítést tartott alkalmasnak az elszenvedett hátrány kiküszöbölésére.
- [8] A felperes és az alperes fellebbezése alapján eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta és a felperes keresetét elutasította, a felperes által fizetendő elsőfokú perköltség összegét felemelte, ezt meghaladóan az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta és rendelkezett a másodfokú eljárási költség és illeték viseléséről.
- [9] A másodfokú bíróság ítéletének - a felülvizsgálati kérelem elbírálása szempontjából releváns - indokolása szerint az elsőfokú bíróság álláspontjával szemben, az irányadó jogszabályi rendelkezések lehetővé teszik a bilincs alkalmazását akkor is, ha az intézkedés alá vont személy nem tanúsít ellenállást. Az Rtv. 48. § a)-d) pontjainak nyelvtani értelmezéséből az következik, hogy a bilincs alkalmazásának egyéb feltételei (önkárosítás, támadás, szökés) abban az esetben is fennállhatnak, ha az intézkedés alá vont személy nem áll ellent az intézkedésnek. A BM rendelet 41. § (1) bekezdésének a bilincs alkalmazásának eseteire vonatkozó felsorolása nem taxatív, a (7) bekezdés rendelkezése pedig lehetővé teszi a bilincs alkalmazását arra az esetre, amikor a rendőr az intézkedés alá vont személyt fekvő helyzetben, fálnak, vagy más tárgynak nyomva bilincselheti meg, ha azt a személy aktív ellenszegülése, támadása, erőszakos magatartása vagy ezek kialakulásának megelőzése szükségessé teszi.
- [10] A másodfokú bíróság a bilincs használat jogszerűségének vizsgálata során az ügy egyedi körülményei és a kényszerintézkedés speciális indokaként értékelte a bűncselekmény kiemelkedő tárgyi súlyát és azt, hogy magas rangú rendőrtiszt elfogása volt az akció tárgya,

akinek az eljárás súlyos egzisztenciális veszteséget okoz. Erre tekintettel megállapította, hogy az adott esetben a bilincs alkalmazása abban akkor is indokolt volt, ha a felperes együttműködő magatartást tanúsított. Mindezek alapján megállapította a másodfokú bíróság, hogy az alperes a bilincset az irányadó jogszabályi rendelkezések betartásával alkalmazta, ezért a személyiségi jog megsértése nem állapítható meg, jogsértés hiányában pedig a nem vagyoni kártérítés fizetésére irányuló kereset is alaptalan.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [11] A jogerős ítélet ellen a felperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet annak hatályon kívül helyezése és a teljes keresetének való helyt adás érdekében. Felülvizsgálati álláspontja szerint a másodfokú bíróság a jogszabály téves értelmezésével jutott arra a következtetésre, hogy a bilincs alkalmazására ellenszegülés hiányában is lehetőség van, hiszen az intézkedés alá vont személy önkárosítása, támadása, szökése ugyancsak egyfajta ellenszegülésnek minősíthető. Az irányadó joggyakorlat sem fogadja el a bilincselés céljaként az általános prevenciót. A másodfokú bíróságnak a bilincs használat jogszerűsége megállapítása körében értékelt egyedi feltételek pedig a jogszabály olyan kiterjesztő értelmezése, amely az alapvető emberi jogok szűkítését eredményezi. Az eljáró bíróságok nem foglalkoztak azzal sem, hogy az alperes nem csak a szükségesség, hanem a fokozatosság elvét is megsértette a bilincs alkalmazásával, miután az alperes az első fokozat, a testi kényszer alkalmazásának mellőzésével járt el. A felperes kérte az elsőfokú bíróság által megállapított nem vagyoni kártérítés összegének a felemelését, amelyet indokolatlanul alacsonynak tartott ahhoz, hogy minimálisan is reparálja az őt ért megaláztatást.
- [12] Az alperes a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérte, annak helyesnek tartott indokaira hivatkozással. Hangsúlyozta, hogy a TEK műveleti egységei a jogszabályi rendelkezés alapján kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekmények elkövetésével gyanúsítható, fegyveres, felfegyverkezett, illetve ön-, vagy közveszélyes állapotban lévő személyekkel szembeni intézkedések esetén járnak el. Az eredményesség biztosítása mellett fokozott figyelmet kell fordítani az intézkedő rendőrök testi épségének védelmére is. Mindez nem volna biztosítható, ha az intézkedő rendőr a kényszerítőeszköz megelőző, védelmi jellegű alkalmazása mellett nem dönthet az egyediesített mérlegelés alapján, mert meg kellene várnia, hogy az élet, a testi épség veszélyeztetésével járó magatartás tanúsítása megkezdődjön. Ettől függetlenül a bilincs megelőző jelleggel történő alkalmazásának lehetőségét mind az Rtv., mind a BM rendelet rendelkezései alátámasztják, és a kialakult bírói gyakorlat szerint is helye van mérlegelésnek a bilincs alkalmazásakor, így lehetőség van a bilincs megelőző jelleggel

történő alkalmazására az adott rendőri intézkedés egyedi körülményeinek mérlegelése alapján. A Kúria több eseti döntésben is kimondta, hogy a bilincs alkalmazása jogszerűségének megítélése során az ahhoz vezető folyamat egészét kell értékelni, figyelembe véve az intézkedés alá vont személy veszélyességét, a biztonsági kockázatot és a közelben lakó civilek, valamint a rendőrök védelmét is.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [13] A felperes felülvizsgálati kérelme részben volt eredményes az alábbiak szerint.
- [14] Általánosságban elfogadható a másodfokú bíróságnak az az álláspontja, mely szerint egyéb körülmények megléte esetén, az intézkedés alá vont személy részéről tanúsított ellenállás hiányában is helye lehet a bilincs alkalmazásának. A másodfokú bíróság téves értelmezésével szemben azonban az Rtv. 48. § a)-d) pontjaiban a bilincs alkalmazásának feltételei között felsorolt valamennyi eset (önkárosítás, támadás, szökés, ellenszegülés) tartalmilag az ellenállás valamilyen formáját jelenti, míg a BM rendelet 41. § (7) bekezdése arra az esetre vonatkozik, amikor a rendőr az intézkedés alá vont személyt fekvőhelyzetben, fálnak, vagy más tárgynak nyomva bilincselheti meg, mert azt a személy aktív ellenszegülése, támadása, erőszakos magatartása vagy ezek kialakulásának megelőzése teszi szükségessé.
- [15] Az adott esetben az alperes jelentése szerint a felperesnél a bilincs alkalmazására az önkárosítás és szökés megakadályozása érdekében került sor az Rtv. 48. § a) és c) pontjai alapján.
- [16] A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX.22.) BM rendelet 41. § (1) bekezdésének a)-g) pontjai értelmében a bilincs alkalmazása az Rtv. 48. §-ban meghatározott esetekben különösen azzal szemben indokolt, aki erőszakos, garázda magatartást tanúsít, és ennek abbahagyására testi kényszerrel nem készíthető; aki az intézkedő rendőrt annak segítőjét, valamint az intézkedésben közreműködőt megtámadja; akinek az elfogására bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt került sor, és szökése bilincs alkalmazása nélkül nem akadályozható meg; akinek a jogszerű intézkedéssel szembeni ellenszegülése testi kényszerrel nem törhető meg; aki önkárosító magatartást tanúsít, vagy ilyen magatartás tanúsításával fenyeget; akinek fogva tartása során kísérését rendelték el, és a kísért személy veszélyessége azt indokolja, vagy akit egyedül intézkedő rendőr állít elő.
- [17] Az Rtv. 15. § (1) bekezdése szerint a rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával. A (2) bekezdés értelmében több

lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítőeszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár. Az Rtv. 16. § (1) bekezdése szerint a rendőr kényszerítőeszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembe tartásával alkalmazhat úgy, hogy az nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontnak.

[18] A fent ismertetett jogszabályi rendelkezésekre is figyelemmel a Kúria nem értett egyet az alperesnek azzal a védekezésével, amelynek lényege szerint a bilincselés az elfogás és előállítás során az eredményesség és a rendőr testi épsége védelme érdekében preventív intézkedésként is alkalmazható. A Kúria számos döntésében kifejtette, hogy a preventív, mérlegelés nélküli, általános jellegű felhatalmazást a bilincselésre az Rtv. 48. §-a nem ad. Az, hogy az Rtv. 48. §-a szerint a rendőr bilincset alkalmazhat, azaz mérlegelheti, hogy az intézkedés szükséges-e vagy sem, arra utal, hogy a rendőrnek minden egyes alkalommal a konkrét elkövetői magatartás és a konkrét körülmények figyelembe vétele mellett, mérlegelve kell döntenie arról, hogy alkalmazza-e a bilincselést. Esetenként vizsgálva, az ügy konkrét körülményei alapján lehet csak megítélni azt, hogy a rendelkezésre álló adatok mennyiben támasztják alá az intézkedést, van-e indok annak feltételezésére, hogy a kényszerintézkedéssel (bilincseléssel) érintett személy ellenáll, megszökik, sérülést vagy kárt okoz. (Pfv.IV.21.919/2011/5., Pfv.IV.22.246/2011/6., Pfv.IV.21.545/2012/4.)

[19] Az adott esetben a felperes elfogása a lakásán a kora reggeli órákban történt, ahol a telefonhívásra feltartott kézzel, fegyvertelenül hagyta el az ingatlant, közölve, hogy a házban található a szolgálati fegyvere, az intézkedő rendőrökkel együttműködő magatartást tanúsított. Az alperes jelentésével szemben, az önkárosítás, vagy a szökés veszélye fel sem merült, ennek veszélyére utaló adat a perben nem volt megállapítható, mint ahogy a per adatai alapján nem volt ismert olyan körülmény sem, amely az eredményesség biztosítása, vagy az intézkedő rendőrök testi épségének védelme érdekében a bilincs alkalmazását indokolta volna. A Kúria nem értett egyet a másodfokú bíróság azon álláspontjával, amely a bűncselekmény tárgyi súlyát, a felperes korábbi magas rendőri rendfokozatát, és a felperes egzisztenciavesztését - egyedi körülményként értékelve - elegendőnek tartotta a bilincselés jogszerűségének megállapításához. Önmagában ezek a körülmények, egyéb többlettényállási elem, vagy adat hiányában, a felperes előbbieken ismertetett együttműködő magatartására is tekintettel, a bilincs alkalmazását nem indokolták.

- [20] A felperes téves felülvizsgálati álláspontjával szemben, az elsőfokú bíróság - bár részletesebben nem indokolta - helyesen értékelte azt is, hogy az alperes eljárása a fokozatosság elvét is sértette. A fokozatosság elvének betartása esetén ugyanis a testi kényszer alkalmazása során bizonyosodhat meg az intézkedő rendőr arról, hogy a művelet eredményes befejezése, illetve az intézkedő rendőr testi épségének veszélyeztetése fennáll-e, ezért a bilincselés az adott esetben indokolt lehet-e. Az alperes testi kényszerszerűen nem alkalmazott, hanem egyből a kényszerintézkedések következő fokozatát, a bilincselést hajtotta végre, amely az ismert körülményekre tekintettel aránytalan volt.
- [21] Mindezekre tekintettel a Kúria az elsőfokú bíróság álláspontjával értett egyet, mely szerint az alperes az indokolatlan, az arányosság és a fokozatosság elvét sértő bilincs alkalmazásával megsértette a felperes Ptk. 76. §-ban védett emberi méltóságát.
- [22] Az elsőfokú bíróság a kialakult ítélkezési gyakorlatnak megfelelően és a perben rendelkezésre álló adatok helyes mérlegelésével állapította meg a nem vagyoni kártérítés összegét. Ez a mérlegelés nem volt kirívóan okszerűtlen, vagy a logika szabályaival ellentétes, amely a felülvizsgálati eljárásban a bizonyítékok felülmérlegelését indokolhatná.
- [23] A kifejtettekre figyelemmel a Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte és a Pp. 253. § (2) bekezdésének megfelelő alkalmazásával az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

Az alkalmazott jogszabályok és az alkalmazott joggyakorlat

- [24] Ptk. 76. §, Rtv. 15. §, 16. §, 48. §

Záró rész

- [25] A részben eredményes felülvizsgálati kérelemre tekintettel a Kúria a Pp. 81. § (1) bekezdése alapján rendelkezett úgy, hogy a felek a másodfokú és felülvizsgálati eljárásban felmerült költségeiket maguk viselik.
- [26] A felperes teljes személyes költségmentessége, valamint az alperes illetékmentessége folytán a másodfokú és felülvizsgálati eljárási illetéket 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (1) bekezdése és 14. §-a alapján az állam viseli.

Budapest, 2018. október 3.

Dr. Baka András s.k. a tanács elnöke, Dr. Kovács Zsuzsanna s.k.

előadó bíró, Dr. Pataki Árpád s.k. bíró

A kiadmány hitelél:

S.K.

bíróági ügyintéző